

Τα φιλολογικά μαθήματα στο Λύκειο

Γιούλη Χρονοπούλου

ΣΕΕ ΠΕ02

Σεμινάριο για νεοδιόριστους/ αναπληρωτές

Οκτώβριος 2021

Διδάσκουμε:

Φιλολογικά ΓΕΛ

Αρχαία
Ελληνικά

Στόχοι

- Συγκρότηση σε συνεκτικό σύνολο των επιμέρους γνώσεων από το Γυμνάσιο, εμπλουτισμός και εμπάθυνση.
- Γνώση του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού - κριτική πρόσληψή του
- Διαλεκτική σχέση με τον αρχαίο κόσμο
- Συμβολή στη δημοκρατική αγωγή («ελευθερία», «νόμος», «πόλη», «πολίτης», «δίκαιο», «αρετή», «καλοκαγαθία»)
- Προσέγγιση αρχαίας γλώσσας - κατανόηση / αναγνωριστικός γραμματισμός / διαδρομή λέξεων

Γενικές αρχές διδασκαλίας

- Προσέγγιση αρχαίου κόσμου μέσω αυθεντικών κειμένων - ολόκληρων έργων
- Ανίχνευση αρχαίου κόσμου - αντιπαραβολή με το σύγχρονο, όχι μόνο στη βάση της διαχρονίας αλλά και της διαφοράς
- Να αποκτά νόημα για το μαθητή η επικοινωνία με τον αρχαίο κόσμο
- Διαθεματικές εργασίες
- Αναστοχαστικές διαδικασίες

Η προσέγγιση του μαθήματος

Ως γλώσσα:
δομολειτουργική,
επικοινωνιακή,
συγκριτική

Ως λογοτεχνία ή ως άλλο
είδος ερμηνευτική,
κειμενοκεντρική,
ιστορικο-φιλολογική,
σύγχρονες λογοτεχνικές
θεωρίες (αναγνωστικές).

Η προσέγγιση του μαθήματος

Ως ανθρωπογνωσία (μελέτη αξιών): βιωματική, ουμανιστική

Ως πολιτισμό (πνευματικά, καλλιτεχνικά δημιουργήματα του αρχαίου κόσμου, η σημασία τους για το σύγχρονο πολιτισμό): αρχαιογνωστική, διαπολιτισμική.

Αρχαία Ελληνικά Α΄ ΓΕΛ

Ιστοριογραφία
5 ώρες

Θουκυδίδης

Ξενοφώντας

Προσέγγιση κειμένου

- «Αναγνωστική» μονάδα: το κείμενο (συνοχή)
- Δομολειτουργική προσέγγιση εντός συμφραζομένων
- Επικοινωνιακή προσέγγιση - λειτουργίες της γλώσσας / Σύνδεση αρχαίας - νέας ελληνικής
- Ερμηνευτική προσέγγιση, κειμενοκεντρική
- Όχι αυτοτελής διαδικασία σχολαστικής συντακτικής/ γραμματικής ανάλυσης
- Μετάφραση χωρίς απολυτότητα (ποικίλες μεταφράσεις, κατανόηση, ερμηνεία)
- Αξιοποίηση λεξιλογίου εγχειριδίου
- Ιστορική - πολιτισμική ένταξη έργων
- Εναλλακτικές μέθοδοι (ομαδοσυνεργατική, βιωματική, ερευνητικές - δημιουργικές εργασίες, αξιοποίηση ψηφιακών μέσων, θεατρικές τεχνικές, δημιουργική γραφή)

Προσέγγιση κειμένου

- Επεξεργασία / ανάλυση κατά τμήματα/ κατά κώλα του κειμένου
- Εκτενής χρήση πίνακα - μεταγραφή κειμένου (μακροπερίοδος αρχαιοελληνικός λόγος)
- Ανάδειξη δομικών στοιχείων, συντακτικών σχέσεων
- Ανάδειξη δομής περιόδου, χωρισμός σε τμήματα νοηματικά - συντακτικά, χρήση τόξων και σημάνσεων, ανάδειξη επιρρηματικών σχέσεων
- Από κοινού συντακτικές επισημάνσεις, λεξιλογικές επεξηγήσεις (σύνδεση με νέα ελληνικά, όπου είναι δυνατόν), γραμματικές αναγνωρίσεις και μετάφραση
- Ενέργειες - δρώντα πρόσωπα, τόπος, χρόνος, επιλογές
- Ανάδειξη αφηγηματικών τεχνικών - ιστορικών δεδομένων
- Ένταξη στην εποχή, στις συνθήκες, αναγωγή στο γενικό, το ανθρώπινο: συγχρονία, διαχρονία

Ενδεικτικά ερωτήματα για την προσέγγιση της γλώσσας - όχι αποκοπή από το κείμενο

- Ποιες διαφορετικές μορφές/τύποι της ίδιας λέξης χρησιμοποιούνται και πώς διαφοροποιείται η λειτουργία της λέξης μέσα στο κείμενο;
- Με ποιες λέξεις αποδίδεται μια ενέργεια, τι μορφή έχουν οι λέξεις αυτές και τι σημασία αποκτούν;
- Ποιες συνώνυμες ή λέξεις με παρόμοια σημασία χρησιμοποιούνται μέσα στο κείμενο;
- Για ποιον λόγο επιλέγεται ο συγκεκριμένος χρόνος ενός ρήματος;
- Πώς θα άλλαζε το νόημα της φράσης, αν άλλαζε ο χρόνος του ρήματος;
- Για ποιον λόγο επιλέγεται συγκεκριμένη έγκλιση, π.χ. προστακτική, σε μια φράση;
- Για ποιον λόγο επιλέγεται η χρήση απαρεμφάτου ή δευτερεύουσας πρότασης;
- Με ποιον τρόπο προστίθενται προσδιορισμοί σε ένα ρήμα;

Εξέταση

Δύο διδαγμένα κείμενα (από πρωτότυπο, από μετάφραση)

Μετάφραση (30 μονάδες)

Τρεις ερωτήσεις ερμηνευτικές - η μία στο παράλληλο σε συσχετισμό με το πρωτότυπο

Μία ερώτηση λεξιλογική

Μία ερώτηση γραμματικής

Μία ερώτηση συντακτικού

Μία ερώτηση κλειστού τύπου εισαγωγής

(από 10 μονάδες)

Το κείμενο από το πρωτότυπο και το οριζόμενο προς μετάφραση τμήμα του, η λεξιλογική-ερώτηση και η ερώτηση εισαγωγής από την Τράπεζα Θεμάτων (50 μονάδες)

Το παράλληλο κείμενο και οι υπόλοιπες ερωτήσεις από τους εκπαιδευτικούς (50 μονάδες)

Β' ΓΕΛ

Κείμενα της κορύφωσης
της Αθηναϊκής
Δημοκρατίας
2 ώρες

«Επιτάφιος» - Ρητορικό
κείμενο

«Αντιγόνη» -
Δραματική ποίηση -
Τραγωδία

Επιτάφιος Στόχοι

- Ανάδειξη χαρακτηριστικών αθηναϊκού πολιτεύματος, της άμεσης δημοκρατίας, της εμβληματικής προσωπικότητας του Περικλή και του ύφους του Θουκυδίδη
- Κριτική και βιωματική προσέγγιση - Στοχασμός για το τότε και το σήμερα
- Το κύριο βάρος στο περιεχόμενο και στην κατανόηση βασικών εννοιών και αξιών.
- Ερμηνεία απόψεων ρήτορα σε σχέση με το συγκεκριμένο ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο
- Επισήμανση ρητορικών στρατηγικών - δομή, επιχειρηματολογία

Μέθοδος

- Έμφαση στην ερμηνεία (ενδοκειμενικό επίπεδο)
- Αξιοποίηση μετάφρασης
- Χρήση και παράφρασης - πιο ελεύθερης απόδοσης (αρχικά)
- Παράλληλη προσέγγιση πρωτότυπου - μετάφρασης - Δυνατότητα διδασκαλίας από τη μετάφραση στο πρωτότυπο
- Να εντοπίζονται οι λέξεις - κλειδιά (στα αρχαία) και η δομή της ενότητας
- Δομικό διάγραμμα μικροκειμένου (από κοινού με μαθητές)
- Μπορούμε να θέτουμε ερωτήσεις και να απαντούν με φράσεις από το αρχαίο κείμενο

Αντιγόνη

- Πώς και γιατί ο ποιητής αξιοποιεί το μύθο (ένας τρόπος να μιλήσει για την ανθρώπινη κατάσταση)
- Η τραγωδία είναι ιδανικό μέσο συνομιλίας ανάμεσα στον αρχαίο και το σύγχρονο κόσμο και μάλιστα σε παγκόσμια διάσταση:
- Δημοκρατία και τραγωδία
- Μαθητές - θεατές (κείμενο και παράσταση)
- Ανάδειξη θεατρικής και λογοτεχνικής διάσταση του αρχαίου δράματος

Αντιγόνη

- Τα κατά ποιόν μέρη του δράματος:
- Μύθος: πλοκή, προοικονομία, αναγνωρίσεις, περιπέτεια (π.χ. γιατί η Αντιγόνη αποχωρεί στη μέση του έργου...)
- Ήθος: διαγραφή χαρακτήρων, αν υπάρχει το εικός και αναγκαίο, εξήγηση μεταβολών (π.χ. μεταστροφή Ισμήνης...)
- Διάνοια: ιδέες, θέματα, προβληματισμοί, επιχειρήματα (ρόλος πόλης, άρχοντα, οικογένεια, εξουσία, δίκαιο...)
- Λέξη: στιχομυθία, μονόλογος, αγγελική ρήση, λέξεις με σημασιολογικό βάρος, ...
- Όψη: δημιουργία οπτικών εικόνων, σκηνογραφία, ενδυματολογία, σκηνοθεσία, στάση θέση προσώπων, είσοδοι - έξοδοι προσώπων
- Τραγικότητα, έλεος, φόβος, κάθαρση

Αντιγόνη

- Συσχετισμοί με σύγχρονο κόσμο:
- Οι ήρωες αποκτούν ένα σημασιολογικό δυναμικό με ανθρωπολογικό περιεχόμενο - συνεχίζουν να δρουν, γίνονται σύμβολα
- Ιστορική πρόσληψη (οι ήρωες «κυκλοφορούν ανάμεσά μας») - αφετηρία το παρόν - διερεύνηση σύγχρονων προβληματισμών
- Θεατρική διάσταση - προσαρμοστικότητα, διαρκής παγκόσμια αναβίωση - οικειοποίηση κειμένου, ζωντάνεμα
- Ποια προβλήματα απασχολούν τους ήρωες; Ποια ερωτήματα θέτουν; Ποια η διαδρομή των ερωτημάτων στο χρόνο; Πώς τίθενται σήμερα; Παραμένουν; Αλλάζουν; Εμφανίζονται καινούργια;

Διδακτικές πρακτικές

- Ποικιλία
- Βιωματικότητα
- Θεατρικές τεχνικές
- Ρητορικές τεχνικές
- Αξιοποίηση έργων τέχνης
- Δημιουργικές εργασίες
- κλπ.

Εξέταση στα διαγωνίσματα τετραμήνου όχι εξέταση τον Ιούνιο

- Δύο κείμενα (από πρωτότυπο, παράλληλο από μετάφραση - διδαγμένο ή αδίδακτο)
- Μετάφραση (30)
- Δύο ερωτήσεις ερμηνευτικές στο πρωτότυπο (2 X 15)
- Μία ερώτηση σύγκρισης με το παράλληλο) (10)
- Μία ερώτηση λεξιλογική (15)
- Μία ερώτηση υφολογικού χαρακτήρα (εκφραστικά σχήματα, αισθητικά θέματα, λεξικογραμματικά φαινόμενα), προκειμένου να αναδειχθεί η λειτουργία εκφραστικών επιλογών (15)
- Όχι ερώτηση εισαγωγής

Β' Προσανατολισμού

Γνωστό
1 ώρα

Ρητορικό κείμενο
Λυσία «Υπέρ
Μαντιθέου»

Άγνωστο
2 ώρες

Λυσίας

- Ρητορικό κείμενο
- Τρόποι πειθούς (έντεχνες πίστεις)
- Επιχειρήματα/ ενθυμήματα
- Ρητορικά ήθη, πάθη
- Ρητορικά σχήματα
- Άσκηση στην πειθώ
- Γνωριμία με θεσμούς δημοκρατίας
- Σύγκριση με το σήμερα, αναλογίες, αξίες
- (προσέγγιση κειμένου ανάλογα με Α' ΓΕΛ)

Άγνωστο

- Ο γλωσσικός πρώτος (αλλά όχι μόνος) στόχος
- Αναγνωστική και μεταφραστική μονάδα το κείμενο (όχι η λέξη ή η πρόταση) - ενιαίο, οργανικό σύνολο
- Ένταξη στο περιεχόμενο (το έργο στο οποίο ανήκει, πού αναφέρεται)
- Επιλογή με βάση κάποιο γραμματικό - συντακτικό φαινόμενο, αλλά όχι μόνο (π.χ. γραμματειακό είδος - ρητορικοί λόγοι, συσχετισμός με περιεχόμενο γνωστού, όπως στη Γ').

Άγνωστο – Δυνατότητες

- Εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας (ομάδες, δίνουμε λέξεις μετάφρασης και συμπληρώνουν, «παράφραση» κλπ.)
- Δυνατότητα να δίνουμε ευρύτερο κείμενο μεταφρασμένο στα τμήματα που δεν ζητούνται
- Χρήση λεξικού, γραμματικής, συντακτικού
- Ανάδειξη των λογικών σχέσεων των συντακτικών δομών, ώστε να μην αναπαράγονται κατ' ανάγκην οι συντακτικές δομές του πρωτοτύπου στη μετάφραση, αλλά οι λογικές τους σχέσεις και η επικοινωνιακή τους λειτουργία
- Για την επικοινωνιακή ισοδυναμία η μετάφραση προφορική, εναλλακτική
- Ιδεολογικά σχόλια, κριτική σκέψη

Η εξέταση της μετάφρασης

- Η μετάφραση στο γνωστό πλέον έχει αντικατασταθεί από ερώτηση κατανόησης
  - Καταργείται η εξέταση της μετάφρασης, αλλά όχι η διδασκαλία της
  - Καταργείται μάλλον η μία ορθή μετάφραση
  - Στην τάξη δουλεύουμε μεταφραστικά με πολλές εναλλακτικές εκδοχές, με συζήτηση, μπαίνουμε στην ουσία της κατανόησης
  - Η μετάφραση μεταφέρεται από τη γραπτή της διάσταση στην προφορική της διάσταση μέσα στην τάξη
- Και η μετάφραση του αγνώστου έχει αντικατασταθεί από δύο ερωτήσεις, μία κατανόησης, μία μετάφρασης.

Εξέταση

- Τρία κείμενα (ένα διδαγμένο από πρωτότυπο, ένα διδαγμένο ή αδίδακτο παράλληλο στη νέα ελληνική από αρχαία ή νέα ελληνική γραμματεία, ένα αδίδακτο από πρωτότυπο) - από Τράπεζα Θεμάτων
- Μία ερώτηση κατανόησης στο διδαγμένο από πρωτότυπο (10) από Τράπεζα
- Δύο ερμηνευτικές ερωτήσεις (η μία σε συσχέτισμό με το παράλληλο) (10 X 2)
- Μία ερώτηση εισαγωγής κλειστού ή ανοιχτού τύπου (10)
- Μία ερώτηση λεξιλογικής στο διδαγμένο (10) από Τράπεζα
- Μετάφραση στο αδίδακτο από πρωτότυπο (20) από Τράπεζα
- Μία ερώτηση κατανόησης στο αδίδακτο από πρωτότυπο (10)
- Μία ερώτηση γραμματικής στο αδίδακτο από πρωτότυπο (10)
- Μία ερώτηση συντακτικού στο αδίδακτο από πρωτότυπο (10) από Τράπεζα

Γ' Προσανατολισμού

Γ' Προσανατολισμού

- Τριμερής δομή (κείμενο αναφοράς - πρωτότυπο & δύο μεταφράσεις, παράλληλα κείμενα, κείμενα αυτενέργειας, σε συνομιλία)
- Γενικά, διδάσκουμε κείμενα, που προσφέρονται για κατανόηση
- Προσέγγιση ερμηνευτική - Συζητούνται και γλωσσικές επιλογές, όταν αυτές διαφωτίζουν το περιεχόμενο
- Το ωρολόγιο: 2 ώρες κείμενα αναφοράς, 1 ώρα παράλληλα, 3 ώρες αυτενέργειας. Κρίνει και ο διδάσκων, ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης.

Εξέταση

- Ενδοσχολικές - Απολυτήριες: όπως στη Β' προσανατολισμού
- Πανελλαδικές: όπως τα δύο τελευταία χρόνια

Διαφορές:

- Ενδοσχολικά: 50 - 50 (20 μονάδες η μετάφραση του αγνώστου)
- Πανελλαδικά: 60 γνωστό - 40 άγνωστο (10 μονάδες η μετάφραση του αγνώστου)
- Η ερώτηση εισαγωγής και ανοιχτού τύπου (ήταν μόνο κλειστού)
- Το παράλληλο διδαγμένο ή αδίδακτο (κατά το ΦΕΚ, αδίδακτο κατά τις Οδηγίες) από αρχαία και νέα ελληνική γραμματεία (ήταν μόνο αδίδακτο από ελληνική ή παγκόσμια γραμματεία).

Νεοελληνική
Γλώσσα &
Λογοτεχνία

Τα νέα δεδομένα για όλες τις τάξεις

- Σε όλο το Λύκειο ενιαίο το μάθημα Γλώσσας - Λογοτεχνίας, με ενιαίο κριτήριο αξιολόγησης - διδασκαλία από έναν εκπαιδευτικό
- Ανοιχτά Π.Σ. - όχι δέσμευση στα κείμενα των εγχειριδίων
- Εστίαση στη λειτουργία του κειμένου ή στοιχείων του και στις γλωσσικές / δομικές επιλογές του συγγραφέα
- Εστιασμένη περίληψη (συνοπτική απόδοση απόψεων ή μέρους)
- Όχι χρήση μεταγλώσσας - όχι αποστήθιση εισαγωγών, θεωρίας
- Η παραγωγή λόγου στο μη λογοτεχνικό κείμενο σε στενή σχέση με το κείμενο αναφοράς (όχι απλώς στην ίδια θεματολογία).

Η λογική του ενιαίου προγράμματος Γλώσσας - Λογοτεχνίας

- Οι μαθητές /τριες ανταποκρίνονται σε κάθε γεγονός γραμματισμού
- Κατανοούν και να ερμηνεύουν κείμενα (γενικά)
- Χρησιμοποιούμε μεγάλη ποικιλία προφορικών, γραπτών και υβριδικών / πολυτροπικών κειμένων, παραγωγή λόγου εντός η εκτός σχολείου.
- Ακολουθούμε:
  - Α. Διαδικασίες κατανόησης νοήματος, οργάνωσης και μορφής των κειμένων
  - Β. Διαδικασίες παραγωγής γραπτού, προφορικού και πολυτροπικού λόγου - Μετασχηματισμοί κειμένων
  - Γ. Αναστοχαστικές διαδικασίες

Ειδικοί στόχοι Γλώσσας Α', Β'

- Κατανόηση περιεχομένου
- Ερμηνεία, μετασχηματισμός, δημιουργική προέκταση, διάλογος με κείμενα
- Αξιολόγηση στάσεων, αξιών, ιδεών, με βάση στοιχεία των κειμένων
- Πρόσληψη του κειμένου ως επικοινωνιακής πράξης
- Παραγωγή ερμηνευτικού και κριτικού λόγου (μορφή κειμένου επιχειρηματολογίας (δημόσια ομιλία, επιστολή, άρθρο) και έχει έκταση 350-400 λέξεις.)
- Δραστηριότητες παραγωγής λόγου (7 μεγαλο-παραγωγές λόγου μέσα στην τάξη - ερωτηματικό για το εφικτό)

Οργάνωση ύλης στη Γλώσσα

- Ορίζονται συγκεκριμένες θεματικές ενότητες, με βάση το περιεχόμενο των εγχειριδίων
- Στο πλαίσιο των θεματικών ενότητων, αναλύονται συστάδες (δίκτυα) κειμένων.
- Διαπιστώνονται ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των κειμένων ως προς τη γλώσσα, το μέσο, τους σημειωτικούς τρόπους, το κειμενικό είδος, τα γένη του λόγου, τις αναπαραστάσεις της πραγματικότητας, τον τρόπο προσέγγισης του θέματος κλπ.

Λογοτεχνία Α', Β'

- Πηγή εμπειριών
- Αισθητική, διανοητική συγκίνηση
- Αξία για τη ζωή
- Συγκρότηση υποκειμενικότητας
- Κατανόηση πτυχών του κόσμου
- Κριτική στάση απέναντι στον τρόπο με τον οποίο η λογοτεχνία υποβάλλει νοήματα και αξίες.
- Αναγνωστικές δεξιότητες - νοηματικό υπόστρωμα κειμένων
- Κρίσιμα ερωτήματα/θέματα συζήτησης
- Αναγνωστική/ερμηνευτική κοινότητα
- Τουλάχιστον ¹⁵ κείμενα (πεζά, ποιητικά, παλαιότερα, νεότερα)

Ειδικοί στόχοι Λογοτεχνίας Α' Β'

- Προσέγγιση χαρακτήρων / εντοπισμός χαρακτηριστικών που φωτίζουν τη δράση τους
- Αναγνώριση ποιητικών υπαινιγμών - συναισθηματικής διάθεσης ποιητικού υποκειμένου , μέσα από συνδυασμό συμβόλων, σχημάτων λόγου, κειμενικών δεικτών
- Εντοπισμός στοιχείων του λόγου των προσώπων, γλωσσικές επιλογές (πώς παράγουν νόημα)
- Ερμηνευτικές απόπειρες & προσωπικές ανταποκρίσεις με βάση κειμενικά στοιχεία
- Δημιουργική γραφή - Δημιουργικός μετασχηματισμός του κειμένου - Παραγωγή προσωπικού λόγου
- Απόκτηση αναγνωστικών δεξιοτήτων
- Εντοπισμός κρίσιμων θεμάτων σε πλαίσιο αλληλεπιδραστικής συνομιλίας

Οργάνωση ύλης Λογοτεχνίας

- **Α' τάξη:** Δύο ενότητες
  - Θεματική: «Τα φύλα στη Λογοτεχνία»,
  - Ειδολογική: «Ποίηση: παράδοση και μοντερνισμός»
- **Β' τάξη:** Συστάδες (δίκτυα) κειμένων που συνομιλούν μεταξύ τους με βάση συγκεκριμένα κριτήρια (θεματικά, τεχνοτροπικά, ιστορικά, γραμματολογικά, μορφικά, κλπ.) - όχι διδασκαλία κειμένων κατά παράταξη, αλλά προσπάθεια να συνομιλούν μεταξύ τους με κάποιο τρόπο.
- **Και στις δύο τάξεις:**
  - Ελεύθερη επιλογή κειμένων από εκπαιδευτικό & μαθητές,
  - Παλαιότερα και νεότερα κείμενα σε διάλογο
  - Τοποθέτηση μαθητών απέναντί τους ως σύγχρονοι/ες αναγνώστες/στριες
  - Διαθεματικότητα - Διακειμενικότητα

Παρατήρηση

- Με το μεταβατικό Πρόγραμμα Σπουδών για τις Α', Β' τάξεις επιχειρείται μία σύγκλιση με τη Γ' και μια τάση ενοποίησης στην κατεύθυνση που θα χαρακτηρίσει τα νέα Π.Σ.
- (Μέχρι πέρυσι ίσχυαν τρία διαφορετικά προγράμματα για τις τρεις τάξεις στη Λογοτεχνία)
- Η τάση είναι για δίκτυα κειμένων, για κέντρο βάρους στο κείμενο.
- Ωστόσο, καθώς η βάση παραμένει το υπάρχον σχολικό εγχειρίδιο (δομημένο με άλλη λογική), υπάρχουν δυσκολίες.

Γλώσσα Γ΄

- Δραστηριότητες ανάλυσης κειμένων
- Δραστηριότητες ερμηνευτικής και κριτικής προσέγγισης των κειμένων
- Δραστηριότητες συγκριτικής εξέτασης κειμένων - Αναλύονται συστάδες (δίκτυα) κειμένων, ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να διαπιστώσουν ομοιότητες και διαφορές
- Δραστηριότητες αναστοχασμού και ανάπτυξης μεταγνωστικών δεξιοτήτων
- (8 μεγαλο-παραγωγές λόγου στην τάξη)

Λογοτεχνία

Γ'

- Βαρύτητα στο κείμενο
- Ερμηνευτική διαδικασία
(παραλείπεται από τις φετινές οδηγίες η αναφορά στον όρο «ερμηνευτικός διάλογος»)
- Παραγωγή ερμηνευτικού σχολίου - προσωπική ανταπόκριση

Γ' ΓΕΛ Διδασκαλία (6 ώρες)

4-5 κείμενα από
κάθε άξονα
στη Γλώσσα

15-20
λογοτεχνικά
κείμενα

Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες - κοινωνικές ομάδες)
Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες)
Φυσικό περιβάλλον
Ψηφιακό περιβάλλον
Ταυτότητες (κοινωνικές, εθνικές, πολιτισμικές)

Διδασκαλία γενικά

Διαδικασίες
κατανόησης
κειμένου (και
πολυτροπικού)

Αναγνώρισης
λειτουργιών

Ερμηνείας

Διαδικασίες
παραγωγής
λόγου

Διαφορές στην Εξέταση Α', Β' - Γ

- 65 - 35 (Γλώσσα - Λογοτεχνία) σε Α' Β' , 85 - 15 σε Γ'
- Δύο ερωτήσεις στη Λογοτεχνία σε Α', Β' έναντι μιας στη Γ'
- Στη Λογοτεχνία Α' Β' ζητείται να σχολιάσουν ερμηνευτικά το κείμενο, να παρουσιάσουν την πρόσληψη/ανταπόκρισή τους σε αυτό, να προβούν σε στοχαστικές επισημάνσεις (αποδοχή ή απόρριψη) που αφορούν χαρακτήρες του κειμένου, θέσεις, στάσεις, ιδέες, αξίες, κοινωνικά περιβάλλοντα, αλλά
- Δεν υπάρχει ο όρος «ερμηνευτικό σχόλιο» (θέμα / κειμενικοί δείκτες - μορφικοί και περιεχομένου / προσωπική ανταπόκριση)

Διαφορές στην Εξέταση Α', Β' - Γ

- Στη Γ' 1-2 μη λογοτεχνικά κείμενα (και σύγκριση), σε Α', Β' 1 μη λογοτεχνικό κείμενο.
- Σε Α', Β' Τράπεζα Θεμάτων, από όπου αντλούνται τα κείμενα, το 1^ο θέμα (κατανόηση μη λογοτεχνικού) & το 4^ο θέμα (παραγωγή λόγου λογοτεχνικού).
- Στη Γ' Λυκείου πολύ πιο ευρείς οι θεματικοί άξονες, ουσιαστικά αποκλείουν τη διδασκαλία βάσει θεματικών κύκλων.
- Στην Α' & Β' παραμένουν, προς το παρόν, οι γνωστές θεματικές ενότητες του βιβλίου και, συνεπώς, η διδασκαλία γίνεται βάσει θεματικών κύκλων.
- Βέβαια, ως εξεταστέα ύλη ορίζονται δραστηριότητες κατανόησης, ερμηνείας, προσέγγισης γλώσσας - δομής, και παραγωγής λόγου, αλλά σε κείμενα σχετιζόμενα με τις θεματικές ενότητες.

Εξέταση Α', Β'

1

Δύο κείμενα (ένα μη λογοτεχνικό, ένα λογοτεχνικό) από την Τράπεζα

2

Τέσσερα θέματα συνολικά (δύο στο μη λογοτεχνικό, δύο στο λογοτεχνικό)

Μη λογοτεχνικό

- Θέμα Α - Τρία ερωτήματα (35) από Τράπεζα
  - Το πρώτο κατανόησης ή συνοπτική απόδοση θέσεων (10)
  - Το δεύτερο για την οργάνωση του λόγου (10)
  - Το τρίτο για τη λειτουργία μορφοσυντακτικών δομών του κειμένου, επικοινωνιακές συνθήκες, πλαίσιο, στόχους, σημειωτικούς τρόπους, βασικές κειμενικές λειτουργίες, λεξιλόγιο, υφολογικά στοιχεία, στίξη, γλωσσικές ποικιλίες (15).
- Θέμα Β: παραγωγή λόγου (σχολιασμός, κρίση επί του κειμένου, τεκμηριωμένη προσωπική άποψη- κείμενο επιχειρηματολογίας (δημόσια ομιλία, επιστολή, άρθρο), 350-400 λέξεις (30)

Λογοτεχνικό

- Θέμα Γ: για γλωσσικές επιλογές, λεξιλόγιο, έγκλιση, ρηματικό πρόσωπο, στίξη, εκφραστικά μέσα, το ύφος και τον τόνο (20)
- Θέμα Δ: ερμηνεία, σχολιασμός, προσωπική ανταπόκριση (15) από Τράπεζα

Εξέταση Γ΄

1

2-3 κείμενα (1-2
μη λογοτεχνικά,
1 λογοτεχνικό)

2

Τέσσερα
θέματα

3

Πρώτο,
Δεύτερο,
Τέταρτο: για το
μη λογοτεχνικό

4

Τρίτο: για το
λογοτεχνικό

Εξέταση Γ΄

- Θέμα Α: Συνοπτική απόδοση μέρους του κειμένου ή απόψεων (15)
- Θέμα Β - Τρία ερωτήματα (αξιοποίηση του πλαισίου, προσέγγιση προθέσεων & θέσεων συντάκτη, αξιολόγηση επιχειρημάτων, κλπ., λειτουργία γλωσσικών επιλογών & οργάνωσης, σύγκριση μη λογοτεχνικών κειμένων) (40: 15, 15, 10)
- Θέμα Γ: λογοτεχνικό - ερμηνευτικό σχόλιο (θέμα, κειμενικοί δείκτες, προσωπική ανταπόκριση) (15)
- Θέμα Δ: παραγωγή λόγου 300-400 λέξεων (ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης, συμφωνία ή διαφωνία με θέσεις, στάσεις του/των κειμένου/ων αναφοράς) (30)

Ιστορία

Στόχοι

- Ιστορικός γραμματισμός
- Διαμόρφωση ιστορικής ταυτότητας
- Καλλιέργεια ιστορικής σκέψης (αιτιακή σύνδεση γεγονότων, συνέχεια - αλλαγή, νοηματοδότηση γεγονότων, κατανόηση ιστορικότητας, κατάκτηση ιστορικών εννοιών α' & β' βαθμού)
- Διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης (ο τρόπος αντιμετώπισης του παρελθόντος)
- Η Ιστορία ως ένας ερμηνευτικός επιστημονικός κλάδος
- Ενεργητικός τρόπος προσέγγισης, έρευνα - (κριτική) επεξεργασία ιστορικών πηγών
- Τριμερής ανάπτυξη (Αρχαία, Βυζαντινή, Νεότερη - σπειροειδές Π.Σ.)

Μεθοδολογία

Αφήγηση -
Παρουσίαση
(αναλυτικά -
συνοπτικά)

Κατευθυνόμενος
διάλογος

Διερευνητική
μέθοδος (ατομικά ή
και
ομαδοσυνεργατικά)

Επαφή με τα
τεκμήρια του
γνωστικού
αντικειμένου / πηγές

Αξιοποίηση έργων
τέχνης και άλλων
βιωματικών
προσεγγίσεων

Πηγές

Κείμενα -
κατάλοιπα / είδος
- τύπος πηγής

Υλικό στο οποίο
θέτουμε
ερωτήματα

Κατανόηση
περιεχομένου

Ένταξη στα
ιστορικά
συμφραζόμενα

Διασταύρωση
πληροφοριών

Αξιοπιστία -
ιστορικότητα
πηγής

Ιστορία Γ΄ Προσανατολισμού (Θεματική Ιστορία)

- Ερμηνευτική προσέγγιση περιεχομένου κάθε ενότητας (αφήγηση, κατευθυνόμενος διάλογος, διερευνητική μέθοδος, αξιοποίηση παραθεμάτων)
- Συστηματική αξιοποίηση σωμάτων ιστορικών πηγών
- Έμφαση στη μεθοδολογική διάσταση της επεξεργασίας των πηγών/ εξοικείωση με τα μεθοδολογικά εργαλεία της επιστήμης της Ιστορίας
- Δύο από τις έξι διδακτικές ώρες για επεξεργασία πηγών

Εξέταση

Δύο ομάδες
θεμάτων

A: γνώσεις

B: πηγές

Εξέταση

- Ομάδα Α (δύο θέματα με επιμέρους ερωτήσεις): έλεγχος ιστορικών γνώσεων (Σε Α', Β' τάξεις από Τράπεζα Θεμάτων)
  - Το πρώτο ερωτήσεις κλειστού τύπου (10 μονάδες) εξήγηση ιστορικών όρων/εννοιών (15)
  - Το δεύτερο δύο ερωτήσεις σύντομης απάντησης, αναπαραγωγής ιστορικών γνώσεων (25)
- Ομάδα Β (δύο θέματα): έλεγχος ικανότητας στη σύνθεση των ιστορικών γνώσεων και την κριτική προσέγγισή τους (50)
- Στη Γ' Προσανατολισμού κατανομή βαθμολογίας 50-50 (δυνατότητα εσωτερικής διαφοροποίησης κατά βαθμό δυσκολίας και στην Α ομάδα)

Λατινικά

Στόχοι

- Ο δεύτερος πυλώνας των κλασικών γραμμάτων
- Γλωσσική επίδραση στις ευρωπαϊκές γλώσσες
- Επίδραση στον ευρωπαϊκό πολιτισμό (Δίκαιο, Ιατρική, Φαρμακευτική, Χημεία)
- Στοιχειώδης ρωμαιογνωσία/ γνώση ρωμαϊκής γραμματείας (μολονότι δεν ζητείται στις εξετάσεις)
- Συνειδητοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς ως τμήματος του ευρωπαϊκού πολιτισμού
- Η ρωμαϊκή πρόσληψη του ελληνικού πολιτισμού / ρόλος στη διατήρηση και διάσωσή του

Μεθοδολογία

- Ανάδειξη του πολιτισμού του κειμένου / περιεχόμενο - κατανόηση
- Κειμενοκεντρική - Μαθητοκεντρική - Ερμηνευτική - Διερευνητική προσέγγιση
- Κατανόηση των μηχανισμών οργάνωσης του λόγου σε επίπεδο πρότασης και κειμένου. - Διαγραμματική παρουσίαση
- Συγκριτική προσέγγιση γραμματικής - συντακτικού με αρχαία και νέα ελληνική γλώσσα
- Κατανόηση όρων, εννοιών, εκφράσεων, αποφθεγμάτων που χρησιμοποιούνται συχνά στον δημόσιο λόγο - Αναγνωριστικός γραμματισμός (λέξεις της Λατινικής που ως γλωσσικά δάνεια έχουν ενσωματωθεί στο λεξιλόγιο της Νέας Ελληνικής)

Εξέταση Β' Προσανατολισμού

- Μετάφραση κειμένου (20 μονάδες) (από Τράπεζα το κείμενο και το οριζόμενο προς μετάφραση τμήμα του)
- Μία ερώτηση Εισαγωγής (ανοικτού ή κλειστού τύπου) (10)
- Μία ετυμολογική - Συσχέτιση λέξεων Λατινικής με λέξεις Νέας Ελληνικής (10) (από Τράπεζα)
- Μία παρατήρηση για στερεότυπη λατινική φράση σε περιβάλλον της Νέας Ελληνικής (10)
- Δύο παρατηρήσεις Γραμματικής (30 μονάδες)
- Μία Συντακτικού (20) (από Τράπεζα)

Εξέταση Γ' Προσανατολισμού

- Μετάφραση κειμένου (20 μονάδες)
- Μία παρατήρηση επί της Εισαγωγής ανοικτού ή κλειστού τύπου (10)
- Μία ετυμολογική - συσχέτιση λέξεων Λατινικής με λέξεις που χρησιμοποιούνται στη Νέα Ελληνική (10)
- Δύο Γραμματικής (30)
- Δυο Συντακτικού (30)

Φιλοσοφία

Στόχοι

- Κριτική προσέγγιση στα θεμελιώδη ερωτήματα - απαντήσεις που θέτει η Φιλοσοφία
- Συνειδητοποίηση ότι η Φιλοσοφία αποτελεί σύνολο γνώσεων (φιλοσοφικές θεωρίες), μέθοδο σκέψης, τρόπο ζωής (τέχνη βίου)

Μεθοδολογία

- Ζωντανή πρακτική - όχι παράθεση φιλοσοφικών θεωριών / απομνημόνευση
- Ποικιλία μεθόδων
- Λέξεις - κλειδιά (στις Οδηγίες)

Διδακτική πρακτική

- Εισαγωγική παρουσίαση των πτυχών ενός φιλοσοφικού προβλήματος
- Παρουσίαση των βασικών σημείων από σχετικές θεωρίες
- Επεξεργασία επιλεγμένων χωρίων
- Συζήτηση φιλοσοφικών προβλημάτων που μπορούν να εντοπισθούν σε άλλες μορφές λόγου ή τέχνης (π.χ. λογοτεχνία, εικαστικές τέχνες, κινηματογράφος κ.ά.) - αξιοποίηση εικαστικών βιβλίου
- Διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση των φιλοσοφικών προβλημάτων

Εξέταση στα τετράμηνα

- Ανάλογα με την Ιστορία
- Δύο ομάδες θεμάτων
- Ομάδα Α: ερωτήσεις (γνώσης, κατανόησης (50)
  - Κλειστού τύπου (10), Έννοιες, ορισμοί (15), σύντομης απάντησης (25)
- Ομάδα Β: ερωτήσεις (2) ερμηνείας, κρίσης - επεξεργασία φιλοσοφικών αποσπασμάτων / πηγών (50)

Φιλολογικά ΕΠΑΛ

Νέα Ελληνικά

Στόχοι

- Δημιουργία κριτικών αναγνωστών
- Ανάπτυξη επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων

Ειδικότεροι στόχοι Γλώσσα

- Εμβάθυνση στην ανάγνωση-κατανόηση των κειμένων
- Συνειδητοποίηση γλωσσικών λειτουργιών
- Εμπλοκή σε δραστηριότητες ερμηνείας
- Παραγωγή μαθητικών κειμένων
- Έκφραση γνώμη και κρίσης
- (Διαδικασίες αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης)

Ειδικότεροι στόχοι Λογοτεχνία

- Επικοινωνία με αξιόλογα λογοτεχνικά κείμενα
- Άσκηση σε στρατηγικές ανάγνωσης
- Εξοικείωση με λογοτεχνική γλώσσα, ύφος κλπ.
- Καλλιέργεια κατανόησης και ερμηνευτικής προσέγγισης
- Παραγωγή κειμένων με λογοτεχνικό αίτημα

Ώρες διδασκαλίας

---

4 ώρες στην
Α' τάξη

3 στη Β'

3 στη Γ'

Διδασκαλία

- Ενιαίος τρόπος οργάνωσης διδασκαλίας
- Μη λογοτεχνικά & λογοτεχνικά κείμενα υπάγονται από κοινού σε θεματικές ενότητες - εξετάζονται διακριτά
- Όχι κατ' ανάγκην γραμμική διάταξη
- Πολλά κείμενα - ποικίλα κειμενικά γένη & είδη (και πολυτροπικά) - πολλές δραστηριότητες λόγου (προφορικού & γραπτού)
- Εμπλουτισμός με επιπλέον κείμενα
- Στρατηγικές ανάγνωσης-κατανόησης κειμένου, πρακτικές παραγωγής λόγου
- Ευκαιρίες διαλόγου - συζήτησης
- Εκπόνηση δραστηριοτήτων συνεργατικών, ατομικών, ολομέλειας
- Δημιουργική γραφή

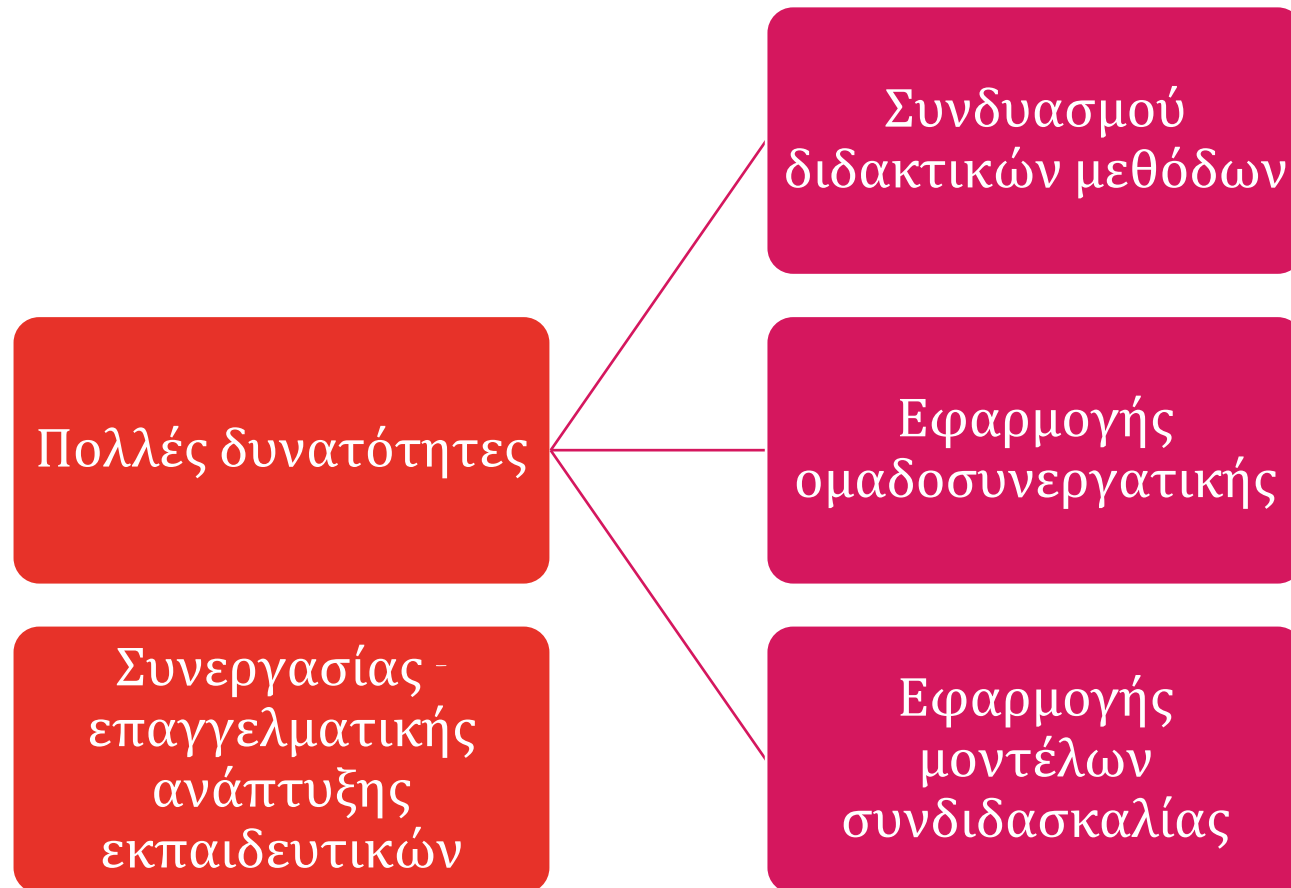
Εξέταση

- Ένα λογοτεχνικό και ένα μη λογοτεχνικό κείμενο (από Τράπεζα Θεμάτων)
- Στο καθένα:
- Μία ερώτηση κατανόησης (15)
- Μία ερώτηση δομής - γλώσσας (10)
- Μία ερώτηση παραγωγής λόγου (στη Γλώσσα 200-250 λ., στη Λογοτεχνία επιλογή ανάμεσα σε αναγνωστική ανταπόκριση και δημιουργική γραφή, 100-150 λ.) (από Τράπεζα) (25)

Α' τάξη: Συνδιδασκαλία Δύο εκπαιδευτικοί στην τάξη - ΜΝΑΕ

Μοντέλα συνδιδασκαλίας

Ένας διδάσκει, άλλος παρατηρεί (ο ένας καθοδηγεί το μάθημα και ο άλλος παρατηρεί συγκεκριμένα πράγματα

Ένας διδάσκει, άλλος επικουρεί (ο ένας καθοδηγεί το μάθημα, ο άλλος περιφέρεται για να υποστηρίξει μεμονωμένους μαθητές)

Διδασκαλία σταθμού (Η τάξη μοιράζεται σε 3 σταθμούς - οι εκπαιδευτικοί μοιράζουν το περιεχόμενο και εναλλάσσονται στους δύο σταθμούς - ο τρίτος σταθμός αυτενεργεί)

Εναλλακτική / Συμπληρωματική διδασκαλία (Ο ένας εκπαιδευτικός διδάσκει την τάξη, ο άλλος μια μικρή ομάδα που χρειάζεται, ανάλογα με το θέμα, ιδιαίτερη υποστήριξη)

Μοντέλα συνδιδασκαλίας

Παράλληλη διδασκαλία (Η τάξη χωρίζεται σε δύο ομάδες και ο κάθε εκπαιδευτικός αναλαμβάνει από μία, διδάσκοντας το ίδιο αντικείμενο παράλληλα. Ολομέλεια λίγο πριν το τέλος)

Ομαδική διδασκαλία (οι δύο εκπαιδευτικοί μοιράζονται την καθοδήγηση του μαθήματος προς όλη την τάξη)

Κυκλική διδασκαλία / σε ομάδες (Οι δύο εκπαιδευτικοί περνούν από όλες τις ομάδες, εστιάζοντας σε διαφορετικά πράγματα. Εναλλακτικά, μοιράζονται τις ομάδες, εστιάζοντας σε ίδια.

Συνδυασμοί - παραλλαγές των παραπάνω

Ιστορία

Στόχοι

- Νεότερη Ιστορία (από Διαφωτισμό & Γαλλική Επανάσταση μέχρι μεταπολεμική Ελλάδα)
- Σημαντικό: να διδαχθεί ο 20ός αιώνας

Διδασκαλία

- 1 ώρα την εβδομάδα
- Αναλυτικά ή συνοπτικά
- Αφήγηση - παρουσίαση
- Κατευθυνόμενος διάλογος
- Διερεύνηση
- Επεξεργασία πηγών
- (ατομικά, ομαδικά)

Εξέταση

- Όπως στο ΓΕΛ, Δύο ομάδες θεμάτων
- Ομάδα Α: Δύο θέματα
  - Το πρώτο θέμα:
    - α) ερωτήσεις κλειστού τύπου (10)
    - β) εξήγηση ιστορικών όρων/εννοιών (15)
  - Το δεύτερο θέμα:
    - Δύο ερωτήσεις σύντομης απάντησης, αναπαραγωγής ιστορικών γνώσεων (25)
- Ομάδα Β: Δύο θέματα
- Πηγές: σύνθεση ιστορικών γνώσεων, κριτική προσέγγιση, επεξεργασία, ιστορικού υλικού (50)

Κριτήρια αξιολόγησης μαθητών, γενικά (ΓΕΛ, ΕΠΑΛ)

- Συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία
- Επιμέλεια και ενδιαφέρον για το μάθημα
- Εργασίες που εκπονούνται στο σχολείο ή στο σπίτι (και τις προαιρετικές δημιουργικές)
- Επίδοση στις προφορικές & γραπτές δοκιμασίες [τετραμηνιαίες, ωριαίες ή ολιγόλεπτες, προειδοποιημένες (σε ανακεφαλαίωση) ή όχι (στο ημερήσιο μάθημα), με ερωτήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας]
  - Οι δύο τετραμηνιαίες δοκιμασίες μπορούν να αντικατασταθούν από την εκπόνηση και παρουσίαση συνθετικής/διαθεματικής εργασίας (ατομικής ή ομαδικής) ή από την εφαρμογή του μοντέλου της «ανεστραμμένης τάξης».

Καλή αρχή!
Καλή χρονιά!
